

приону да исправе оно што је фашизам учинио противу народних интереса, иако и у најбољој намери. Оваково решење изгледа да би било најгодније за ликвидирање фашизма, који је почео постајати једна европска невоља. Ма како се одсада ствари у Етиопији развијале, сигурно је да је фашистичка Италија ставила на пробу не само неке Велике Силе, него и привредно благостање једног вредног, штедљивог и симпатичног народа. Проба је неповољно испала а фашизам изгубио много својих присталица у свету.

Јов. М. Јовановић.

~~Три случаја славе~~

Отишао је Александар Моиси ту недавно са ове земље на начин обичног човека. Болест његову новине нису пратиле с пажњом. Смрт његова није избацила велики сигнал. А Моисну уметнику је цео свет долазио на ноге. Од свих пет континената се сакупљали људи на фестивале у Салцбург или Милано да гледају чудесну игру о животу и смрти Једермана. Знао је цео свет мршаваг малог глумца за кога је важила реч из светог писма: »а језик је ватра«. Јер је Моиси играо духом, убеђивао само духовним средствима из себе.

А кад умре овај уметник кога је Бог из саме интелигенције своје створио, би тишина. Да ли је слава напустила Моисија пре но што је имао пуних педесет година? Да ли је Моиси, како из својих глума, тако и из свога умирања истерао »комедију«? Да ли је Једерман сишао једног дана ~~у~~ заправо у гроб са гвозденом логиком изједначења са свима људима? Да ли су људи избегавали сваки театар око смрти глумца који једну лажну пару никада није протурио у својој уметности? Да ли је смрт међу милионима једермана нашла оног који је знао њен занат и прешао на ону страну без упутстава и церемонија?

Чежња оних који су Моисија у жицу осећали, чежња за његовом правилном и провидном игром претвара се једнако у напор неког фиксирања. Узаман. Сценска уметност, једина живљена уметност, смртна је. Од најтрошнијег у слави састоји се слава глумца; од популарности; од плескања случајно сабране гомиле; од свирепе љубави која лудује за комедиантом. Моиснев однос према слави био је нарочит, и одвише логичан.

Пластику, боју и покрет Моиси је стављао далеко иза речи. Слику, као слику у огледалу, види човек, и после заборави каква је била. Реч је све, реч је и глумац и позориште. Моиси је једини велики глумац свога времена који је знао да је свој глас при створу безбројан, и да сваки глас има значење. ~~Ен~~

се говори
то је једна
сва моја дос-
фина, и

Моиси

је био на сцени суверен у интелектуалном смислу, не у романтичном. Познато је, играо је када је игда могао са својим лицем и својом косом, са костимом црним или сивим који га није прерушавао. Гест, најумеренији гест умног разговора. Никада Моиси целу мишицу није избацио; лактови мирно стоје уз тело; карактеристичан кратак покрет шаке, тај филигранни покрет био је Моисиу довољан за све. Кад испадне на сцену, увек лак као перо, са текстом упијеним у мозак, очи гледалаца му падну на уста и претворе се у уши. Сад, сад ће онај оркестар гласова који творе речи и појмове; она дикција пуна чекића исти не и логике. Два три стиха, и распремљене су све неважне, буџачке перспективе, отстрањена свака комедијантска сујета, настаје noblesa велике интерпретације, заштита гениалности и поезије.

У прети

Крајња мета Моисијеве игре никада није била славан завршетак чина, него једно идеално знање, један рефлекс нечег непролазног, истоветовање логике и етике. Никада зато овај глумац није играо комад просечан, низак, нити рецитовао текст у којем није било од вечнога. Ништа није истина што није вечно, господо! — говорило нам је све биће његово. Моиси је сагоревао на лепотама и истинама текста. Кад пробије рефлекс непролазног, Моиси глумац узмиче, комедије нема.

Шта раде на то партер и галерије? Пљескају, јер шта ће друго. На један једини, и највулгарнији начин казују људи своје поруке сценском интерпретатору. Пљескају, Моиси се јавља, ~~и одмах се враћа~~ стоји миран и прав. Иза стиснутих уста су речи: Хвала, али ви се варате. Ја сам најумеренији глумац на свету. Моја моћ служи триумфу духа, разума, речи. И још, велике моћи нису атрибути бића, нису из човека, него му долазе однекут изван њега, нико не зна одакле.

Репертоар Моисиев није био низ фигура и фабула, него: гениалност, смрт, непротивљење судбини, правда, слободоумље, магнет зла, и томе слично. Моиси је играо трагедије јасних идеја и логике, које људи неће. Те су трагедије, наравно, испреплетане са трагедијама страсти, и Моисиу је стога позориште тако често пљескало на погрешном месту. Неспоразум између славе и Моисија био је и остао велик. Тако је у сценској поеми Је дерман главна ствар рефлекс и глас божје моћи, и не може се пљескати, и Моиси се брани, али свет и слава хоће да буче. Моиси, једном приликом, одједаред пресече славу узевши да говори молитву Оче наш. Ко је то доживео, доживео је триумф глумца за какав позоришница не зна. Из велике језе неког промуца: Па тога нема у тексту поеме. — Нема. — Нема сигурно нигде у световној књижевности цела молитва. — Има, и знате где? У причи младог и

У партеру

— има у њој нека — зату

распусног официра руског на Кавказу, који се звао Лав Толстој. Логор, вече, труба, ~~стишава се~~ ^{стишава се} жамор светског и дневног живота. Збор војника ~~се збрљава, свира~~ ^{се збрљава, свира} капе, громко, чита О ч е н а ш, цело.

Слава Моисиева се ~~Ћути~~ ^{Ћути} Гле чудног комедианта који неће да посматрачи изгубе због њега владање собом, потпадну под његову моћ. Гле комедианта који неће ране по срцима људи да копа, неће смрвљен аудиторниум, сматра да узалуд говори ако му слушаоци немају све своје духовне силе јаче но обично. Гле дрског малог комедианта који слави заповеда да ћути, као што је император Аугуст жабама заповедао да умукну.

Правилност и мирноћа су атрибути истине, па и атрибути сваке праве уметности. Моиси игра у театру са свешћу, са хармонијом. Хамлет ~~није~~ ^{није} хаос, он има свој контрапункт, једно се провлачи кроз све: ~~Хаос~~ ^{Хаос} а нема места од сазнања ствари до дела. У том је логика и правилност те трагедије. Херој зна своју пропаст и расте с њом заједно, и то је склад и отсуство буке. Оно што плете карактере и судбине, тихо је. Дечко расте и зре без шума; човек се клони крају без шума. »Вика је Богу мрска«, стоји у једној древној песми.

Када се нечији уметнички дух знатно интелектуализује, романтизам сав уђе у пророчку моћ. Мерешковски је типичан за то у литератури; Моиси на сцени. То су уметници који траже да знају шта узнемирује целу генерацију ^{Човечанство}, а не шта ће бацити у стање заноса случајне слушаоце. Језик Моисиев био је ватра сведочења. Тај луцидни, пламени рецитатор имао је зато према свему и сваком можда и одвише правилан и логичан однос: и према писцу драме, и према слушаоцима, и према слави. Према слави је бивао логичан и етичан до окрутности. Глумац, то је пут, начин израза, а није циљ. Не може човек са развијеним вишим бићем у себи, бити везан за друге људе, бити зависан од њих, бити им роб на неки начин. Не може то ни у случају позоришта, када је реч о посматрачима глумца, о људима који глумцу одобравају или не одобравају. Моиси се зато јављао на сцену и без сујете и без сујевере; херој који зна своју драму и катастрофу; глумац који је цео круг свога задатка свршио пре изласка на сцену. Заузимао је Моиси своје место на позорници као небеско тело своје у простору, ~~постојеће је заправо лутану~~. Исто је био Моиси иза кулиса што и на сцени. Тај глумац је имао увек у себи све што је приказивао.

Шта би на таквом уметнику могла дочепати популарност? Где је у таквој глуми прави моменат за плескање? Како да се разгрлати галерија кад је натерана да мисли и главом и срцем?

W

Т. 2. с. 50

V. Моисиа

X. уверање
Хамлетово

~~Thompson, James L. was born in 1875, at~~
~~the same place as his mother, and was~~
 6. James ~~born~~ ^{born} Feb. 1875, at ^{No. 100, St. Paul, Minn.} ~~the same place as his mother, and was~~
 born in Canada.

cross Cerebra
 Name C. C.
 "Terral Day"
 "Nemour"
 "Lutula." ~~V. C.~~
~~V. C.~~
~~V. C.~~
 V. C.

V. canux

V. canux

Xin

Vongay
waka waf
waka waka.
Cuapaca.

• * •

Фјодор Шаљалин човек, персонификација је Русије. Својим растом изузетне висине, усправношћу и снагом, симболише он телесне темеље оне чудне земље чија огромност није ни до данас никоме јасна ни историјски ни политички. Уметник Шаљалин, то је други симбол, симбол једног фантастичног оријенталног цара који све има и све може, али ~~увећ више него да чини оно што му је воља него што му је задовољство~~, ~~и~~ који се ваљда једини од свих царева на свету није заморио бити цар. Шаљалин певач и Шаљалин глумац, то је трећи симбол. То је као једна од великих катедрала са два различита торња, од којих се никада не зна који је виши, лепши, савршенији.

~~Уметник је Шаљалин. Уметник талентованих комедијских. Тај максимални сценски уметник у доба својих лунних енергија формално је мучио свој аудиторниум да ли у том чину са својим срцаца и карактера није ипак психолог главно. Психолог, мало је рећи. Иако Шаљалин је једну хитманчицу и једну диалектичку моћ осећајности за сва људска. Он се прво као моћна река сав сруши у неки карактер, па онда устане у облику демона тога карактера да га до последње капи крви и суза изживи. И није Шаљалин то чинио само с карактером лица које игра, него са карактером оркестра, са карактером текста, са карактером публике своје и славе своје. Он, Борис Годунов, све је: музика, глума, реч, суд о свему томе. Једини такмац му је била слава, коју је опет искључиво он заражавао, градицаво, врућки.~~

Велики живот је ~~био~~ у Шаљалину. Велик и јак, са ~~својим~~ оперативним моћима ~~у свим случајевима~~ форм~~ално~~ егзистенција, ~~својим~~ случајева трагедија. Велики тај живот има у себи од оне оригиналне капи крви из које је никло све људство и све драме људске. Шаљалин, стога, глуми не у аналогијама него у узорцима. Он игра човека из свих функција својих.

Сада, Шаљалин хода по свету са мањим животом. Стар је. Глас певања је усахиуо. Довољан је још само за врсту певаног речитатива. Али глумац је још неизмеран; карактеролошки мозак још има концепата. Остарелост суши, стврдњава, стеже, круни, ломи глас певања. Велики глумац глуми сад и певача, и комедија је опет величанствена. Понекад се слушаоцу учини да онај речитатив није невоља и нужда, него нова креација ~~и~~ је. Такво певање прикладније грчевима Борисове савести него широка брујна арија која све покрива. Силни психолог триумфује и за певача. Оно речитативно припевање доноси једну језовиту савршеност дикције; гласови и слогови излазе за чистотом виолинских тонова, а акценти истине су тако моћни да се све ~~като~~ слива у једно биће. Партер постаје јединствен, као њива.

Како је "и"
интерпретирање

(X) [Naj' maksimalni stvarni
umisljeni, u goda svojih punih energija,
formirano je njuno svoje saznanje i
tiranije. Nije davno budna predraske.
Sad na brzopuzi velike moći, sad na br-
zopuzi tajmarke snage, sad uopu-
frantori svojih neposrednih pomisli na-
be i dovela su do toga. Kad zavole,
sve svoje svoju neposrednu udaricu; Kad
tažni karavani i sredinu, sve druge
se čine ufer sigurnosna problematizacija
budući života; Kad se ~~usporavi~~ ^{usporavi} kao
svoji gar dorus, Kad se sklopila ~~na~~ na
željama kao preman dorus, ljudi osjećaj
sredina i dužina da ima upućivanja
Kad je opravdano i nepravilno da se
govori ufer govorom dorus na koleba.
I sama sebe je njuno naj' temeljni
7.

ручка или који свара и ради са-
мо са максималном перама. Јако је
брзина коју се искао да је максимална
парбела, икало је преко свих постојећих
времеса. И данас, у меу се сав, ипак
и дугом, као ~~је~~ ипак јева у поје,
сврбави у неки карактер и изражи
му се. Али ~~је~~ ^у једног ^у моменту изјави
и отпрати, као рејер, икало у бис
као једна одна карактера, свих које тра
та го икало као једна и свесно
изјави. Али се икало изјави да је
икало не икало, ипак, ипак, ре-
нијала сварава. Све је икало, икало,
~~свако~~ све икало. Икало је икало
са карактером икало које је икало и
икало, икало је икало са карактером
орбесара који је икало, са

#

Карадворски манастир који је
ушовао, са Карадворски сума-
нага и перанага обожих, и са Кара-
дворск славе своје. Он, манастир,
све је: мурна, туга, јек, суз
о свему томе. Ја ми му је бар
слава још слава? Није. Није се
манастир одујао слави, него се
слава одујала томе, до гробнице и
до врата.

Недавно, када је Шаљапин ^{отели} играо Бориса Годунова ^{вог нас} та се њива распукла. Један део слушалаца није разазнавао присутне и отсутне елементе певача и глумца, а други јесте. Раскомаданим својим гласом Шаљапин је певао како је могао; ^{ламе} глумац је играо савршено, потресао душе и тресао тела. У ситним паузама, док се стари Шаљапин закашљавао и искашљавао, настајало је мотрење необично Партер је мерио Шаљапина, слава је мерила партер, Шаљапин је мерио славу.

А кад та ситна пауза прође, одахнуће све, Борис Годунов је ^{хвала Богу, се -} ~~својим~~ у рукама глумца и психолога савести. Шаљапин глумац је тако комплетан, силан и страшан, као велики убојни брод. Људи плескају хистерично; бучи име Шаљапина. Шаљапин није уморан, није угашен! Струји у њему Борис као његова рођена крв. Слава великом Шаљапину!

Велики? Шаљапин је доиста већи но обично. Онако као што је залазеће сунце веће но обично; и као што је већи но обично брод који се бори са оним што је јаче од њега, бори се да не пропадне, али га мрачна дубина гута. Шаљапин излази на сцену изазиван од света и славе, ^и ~~он~~ прилази близу публици, чак и говори. ^и ~~Али~~ са свим тим он се ипак фатално удаљује. Са сцене пири хладно. Бука још траје, ~~и~~ Партер ^и ~~се~~ ^{нагло} рони у великим блоковима, и остају црна шупља места. Има се језиво осећање брода који тоне. Никада више!

Исидора Секзуби.

на Галеријалу

Јутро од седефа

Ветар гони вале,
А лађице мале
У затону стоје
Кô дечије лађе
Од блиставе грађе
И седефне боје.
Плаво море шуми
и дишу наранче,
А лађице мале
Блистају кô зора
Или као шкољке
Из бисерног мора.

(Из књиге: Сличице на седефу.)

Драгутин Радовић.